

**CONGRÉS LÍMITS I EXTENSIONS DEL SUBJECTE
PROPOSTES PRESENTADES
/
CONFERENCE LIMITS AND EXTENSIONS OF THE SUBJECT
PROPOSAL SUBMISSIONS**

Fitzwilliam College, University of Cambridge

14-16 July/juliol 2017

1

Alethia Alfonso

Universidad Iberoamericana, Ciudad de México

The possibility of change: ecopoetics & contemporary Spanish poets

Abstract: Some poetic practices point towards new deployments of the materiality of language, they also have an effect (or various) regarding the human subjectivity. Those practices are even more relevant when also addressing to the new ways of relating to the environment and non-human species—without an eco-utilitarian or a washed-out romantic ways—, because poetries demonstrate the inextricable link between ethics and aesthetics.

In the paper for the conference “Limits and Extensions of the Subject in Contemporary Iberian Culture” I will introduce the theoretical approach that combines materiality of language and material ecocriticism—using David Bleich’s and Serenella Iovino’s respective terms. Afterwards I will contrast poems by Andrés Fisher (1963) with the theoretical frame proposed in the paper. Finally I will invite to discuss whether or not poetry can help coining the possibility of changing our relationship with the environment and the non-human species, whilst aiming at the renewal of the poetic language itself.

2

Pilar Arnau

Universitat de les Illes Balears

Un mur que es dobla: Hegemonia i subalteritats en la literatura autobiogràfica de la immigració magrebí a Catalunya i a Itàlia

L'escriptura migratòria d'origen estranger s'inicia habitualment amb textos autobiogràfics, on les veus literàries es caracteritzen pel desig individual d'emergir de la massa indefinida i marginalitzada dels immigrants. Es creen així unes representacions multifacètiques i alternatives a la definició essencialista i homogenia migrant.

En el procés de legitimació d'un nou subjecte, o almenys d'un subjecte que qüestiona aquell que ve imposat pel discurs hegemònic, els autors migrants han de lluitar contra forces oposades que rebutgen les seues manifestacions culturals tradicionals com ara la manera de vestir, de celebrar festes o de manifestar les emocions. En aquest desig que cerca la sortida de l'anonimat i, paral·lelament, l'acceptació de la diversitat contra la subalternitat imposada, el nombrós col·lectiu d'escriptors procedents de la immigració magrebina que s'ha instal·lat al sud d'Europa en els darrers quaranta anys ha de saltar un mur suplementari: el de les manifestacions de la religiositat pública. Aquest mur esdevé doble en el cas de migracions a Catalunya i a Itàlia, on s'afegeix el mur de la llengua. Perquè contràriament al que succeeix amb la multitudinària migració magrebí establerta a França o a la Bèlgica francòfona, els immigrants esdevinguts autors a territoris catalanòfons o italianòfons tenen el mur addicional del desconeixement de la llengua de la societat d'acollida, llengua en la qual escriuen els seus textos autobiogràfics. Aquesta dificultat inherent ha estat superada per diversos mètodes: des de l'afeccionament autorial i la discriminació positiva dels textos a les col·laboracions textuais entre autors migrants i autors autòctons amb un domini lingüístic superior. L'objectiu d'aquesta comunicació és estudiar les diferents manifestacions de la subalternitat i els discurs hegemònic en una selecció de textos literaris migrants sorgits dels contextos català i italià.

3

Andratx Badia

Universidade de Santiago de Compostela

Qui és el monstre? La construcció del jo davant l'alteritat en l'obra fantàstica d'Albert Sánchez Piñol

L'obra fantàstica d'Albert Sánchez Piñol, amb *La pell freda* (2002) com a epicentre però sumant-hi *Pandora al Congo* (2005) i els contes recollits tant a *Les edats d'or* (2001) com a *Tretze tristos tràngols* (2008), presenta un diàleg constant entre el jo i l'altre. És tracta d'una alteritat múltiple i canviant, poliforme, que entra en conflicte amb el jo i en la qual aquest subjecte es reflecteix, en la mateixa mesura que passa a l'inrevés.

Una (auto)construcció i (auto)destrucció constants i mútues que posen damunt la taula el debat sobre la identitat. Qui és aquest subjecte que parla des del jo? Qui és, realment, el monstre? Existeix? Certament, aquestes són preguntes constants que podem trobar en bona part de la literatura fantàstica, però la virtut de Sánchez Piñol és que actualitza un gènere amb una tradició abrupta i discontinua en el cas de la literatura catalana.

L'objectiu de la comunicació és, doncs, analitzar com Sánchez Piñol construeix aquest subjecte i aquesta alteritat —amb les relacions que mantenen incloses— per posar en evidència que la monstrositat és una construcció que transita pel camí de les identitats perverses. Un conflicte identitari i a la vegada una amenaça permanents que no només són externs sinó, sobretot, interns i que ens diu molt de la tendència humana a categoritzar l'entorn, a establir límits i distàncies entre el subjecte (un jo esdevingut un nosaltres) i l'alteritat (ell o ells). És a dir, un subjecte fràgil que es mou en la seguretat aparent dels límits, però que es pregunta —i fa que ens preguntem— a cada moment qui és el monstre i si en el jo pot habitar la monstrositat.

4

Xavier Barceló Pinya

Universitat de les Illes Balears

Legal and illegal aliens: Representation of the migrant subject in contemporary Mallorcan novel

In recent times, the number of newcomers that have established their residence in Mallorca, either permanently or temporarily, is very important. A great number of them come from outside the borders of Spain, a distinction that may be arbitrary, since the island already has very clear geographical borders, but that is engraved in the Mallorcans' identity discourse as a category that permeates into the literary representation of the isle. At the same time, this categorisation, always related to Otherness and alterity, presents a clear distinction between hegemonic and subaltern subjects, because Mallorca receives both very wealthy and very poor migrants, with stereotyped images usually related to their countries of origin.

In this paper I will be analysing how the subaltern transfrontier migrant, regardless of racial, ethnic, or cultural background, is represented in the works of contemporary Mallorcan authors, from an imagological point of view. I will be focusing in particular on the dialectics between the construction of the subject and the stereotype, as well as objectification processes present in certain images. The tension between cliché and the development of individual characteristics spurs from the position of the enunciator and the foreigner in the narrative, as well as the weight of the character, but it also has profound implications on the dichotomy between autoimage and heteroimage of the islanders that emanates from the texts, a topic that is at the root of this type of representation.

5

Jesse Barker
University of Aberdeen

Crossroads Visions: Between the Self and Affective Immersion

In this talk I will present research from my forthcoming book *Crossroads Visions: Affect and Belonging in Contemporary Spanish Fiction and Film*. My premise is that individualism is the root of the contemporary economic, cultural, and environmental crisis, and I explore films and literary texts that propose alternatives based on affects and belonging over individual identities. The theoretical framework draws from Deleuzian affect theory but combines this approach with other conceptions of intersubjectivity: John Bowlby's psychological attachment theory, Silvan Tompkins' investigation of universal affects, Kaja Silverman's study of gender and individuality, and Buddhist Mindfulness. Taken together, these theories provide a view of humanity as evolutionarily driven towards affective belonging but constantly inhabiting a crossroads between structured ego identity and the immersion in de-individualized experience.

I will present this framework and briefly discuss some of my interpretations of well-known recent films and fictions. They stand at the crossroads of different significant lines in contemporary Spain: locally rooted identity and global cultural circuits; historical contexts and universal modes of being; personal authenticity and consumer culture; migration and cultural belonging; Spain's historical underdevelopment and impending future crises. All of them challenge the identity frameworks, both individual and national, through which these issues are commonly represented. Taken together, they do not build an overall representation of twenty-first century Spain, but rather trace a common direction that emerges from the breakdown of individualism effected in each text, a direction I define as affective belonging.

6

Eva Bru-Domínguez
Bangor University

Sol Picó: Dancing on the Perimeter of the Human

The work of the Valencian dancer and choreographer, Sol Picó, is situated at the fringes of classical ballet, the theatre, literature, performance and installation art. This interest in the blurring of boundaries is also echoed in her practice as a dancer, where the limits of gender, sexuality and the human are usually transgressed. This paper explores notions of embodiment and animal becoming with a particular focus on insects and spiders in three dance productions by Sol Picó: *Matar al bicho* [To Kill the Beast] (2011), *Petra, la mujer araña y el putón de la abeja Maya* [Petra, the spider-woman, and that slut, Maya, the bee] (2011) and 'Memòries d'una puça' [Memoirs of a flea] (2012). Drawing on Rosi Braidotti's concept of the nomad and Deleuze and Guattari's notion of the trans-species 'body-without-organs', this paper reads these performances as a register of the social, political and economic changes undergone in Catalonia in the first decades of the twenty-first century.

7

Ibon Egaña

Universidad del País Vasco / Euskal Herriko unibertsitatea

Sujeto, trauma y género. Una lectura desde la literatura en euskera

Esta comunicación pretende poner en relación el sujeto y el trauma en el contexto de la violencia política en el País Vasco. Se tratará de leer la forma en que el trauma causado por la violencia política (la tortura, la guerra, el asesinato) afecta al sujeto y su forma de relacionarse con la comunidad. Partiendo de obras narrativas escritas por escritoras en lengua vasca, se pretenderá, por un lado, analizar las relaciones entre el género y el trauma. La abundante bibliografía sobre el trauma y su representación (Caruth, Laub, Hartman) ha prestado menos atención a la forma en que el género condiciona y modela el sujeto traumatizado. La lectura de estas obras literarias buscará indagar en la relevancia del género como categoría de análisis y comprensión del sujeto traumatizado en el contexto de la violencia política. Por otro lado, considerando que el trauma hace renegociar las relaciones entre el sujeto y la colectividad a la que éste pertenece (Edkins), el análisis de estas obras narrativas arrojará luz sobre las relaciones que se establecen entre el sujeto y la comunidad. A través de la lectura de la obra de estas narrativas, se intentará responder a la cuestión de la representatividad; es decir, en qué medida puede la narración de un sujeto traumatizado representar una colectividad en la que el sujeto ha dejado de confiar. Se tratará, pues, de dilucidar la dimensión colectiva de las representaciones de sujetos atravesados por el trauma y el género. Las narración autobiográfica *Esan gabe neukana* [Lo que aun no había contado], de Agurtzane Juanena, la novela *Mea culpa*, de Uxue Apaolaza, y los cuentos de Eider Rodríguez reunidos en *Y poco después, ahora* forman el corpus sobre el que se desarrollará la comunicación.

8

Adéla Kořátková

Universitat Jaume I

Individu i institució en l'espai del sanatori: al voltant d'*el mar*, de Blai Bonet

Un dels espais “altres” —una *heterotopia de desviació* en el sentit de Michel Foucault— és el sanatori, on feien estades molts malalts a la cerca de curació en mig de la naturalesa. El poeta i novel·lista mallorquí Blai Bonet (1926-1997) va publicar el 1958 la seva novel·la *El mar*, l'acció de la qual se situa en una institució d'aquest tipus, que l'autor coneixia bé per pròpia experiència biogràfica. L'aïllament d'aquests sanatoris i la perillositat que durant anys va representar la tuberculosi confereixen a aquests llocs un caràcter particular, de convivència entre els malalts i d'aquests amb els seus curador en un règim d'internament i d'una certa exclusió social.

La literatura de la primera meitat de segles XX es féu ressò d'aquestes institucions marginalitzadores que condicionaven la identitat dels malalts. *La muntanya màgica* de Thomas Mann (1924) i *Pabellón de reposo* de Camilo José Cela (1943) són dues fites rellevants en la producció novel·lística sobre aquest tema, a la quals l'obra de Bonet es va afegir uns anys més tard.

La present comunicació planteja les relacions entre la vivència individual de la malaltia i, de l'altre costat, l'organització espacial d'aquestes institucions, que inevitablement condicionava les relacions interpersonals i fixava un estereotip social estigmatitzador de cara al món exterior.

9

Maria Lacueva i Lorenz

Universität des Saarlandes (Alemanya)

«Perquè sóc una dona del poble»: sororitats subalternes en les escriptores valencianes de postguerra

Dins el context de la dictadura franquista, ser «una dona del poble» implicava, indefugiblement, ocupar una de les posicions més baixes en la jerarquia sociopolítica i simbòlica del moment, amb el silenciament que això comportava. Algunes escriptores de postguerra, però, com ara Maria Beneyto, Carmelina Sánchez-Cutillas, Matilde Llòria o Beatriu Civera, prenen la paraula i basteixen unes individualitats discursives que, des d'aquesta posició doblement subalterna, aspiren a articular una intrarelació amb les col·lectivitats dins les quals es troben inserides: “dones” i “poble”. I ho fan a través de la creació literària en una llengua, la del poble, que es trobava invisibilitzada. La nostra proposta vol endinsar-se en l'espai perifèric que encara ocupa aquest corpus dins la Història de la Literatura Catalana amb dos objectius: en primer lloc, observar les estratègies que fan servir les autores per a dur a terme aquesta tasca malgrat els límits (auto)imposats i, en segon lloc, analitzar l'exposició pública a què sotmeten la pròpia privacitat i en com aquesta extimitat repercuteix, alhora, en la configuració de la pròpia individualitat. La base teòrica d'aquest treball es nodreix del diàleg entre les observacions de Gayatri Spivak, especialment aquelles relacionades amb la noció de subjecte femení subaltern, amb algunes de les aportacions de la crítica literària feminista.

10

Antoni Maestre Brotons

Universitat d'Alacant

“Saber qui ets de debò, no el que voldries ser”: masculinitat i melancolia en *Ficció* (2006) de Cesc Gay

Les pel·lícules de Cesc Gay (Barcelona, 1967) són un retrat complex de les transformacions que es produeixen en les darreres dècades pel que fa al model de masculinitat tradicional. En moltes ocasions, els personatges masculins d'aquests films viuen atrapats entre dos paradigmes identitaris: un patró estricte de masculinitat predominant (lligat al sistema patriarcal, el matrimoni i la família, l'heterosexualitat) i un model masculí alternatiu més flexible (que en general qüestiona les normes de gènere, sexualitat i família).

En aquesta comunicació, voldria aproximar-me als dubtes i les contradiccions que sorgeixen d'aquesta col·lisió entre patrons de gènere masculí tal com es reflecteix en la pel·lícula *Ficció* (2006). Interpretat per Eduard Fernández, Àlex, el protagonista de la història, es presenta com un home melancòlic que expressa dolor per la pèrdua d'un jo que en realitat no ha existit mai. A partir dels abundants estudis sobre la malenconia, des de Freud a Derrida, sostinc que aquest “objecte perdut” anhelat pel personatge és el seu jo alternatiu a l'existent (pare de família, espòs fidel). Aquest alter ego constitueix una possibilitat incompleta que sumeix el personatge en la tristesa, l'anhel d'algú que hauria pogut ser i no és. Per tant, com sovint ocorre amb la malenconia, Àlex té nostàlgia d'un jo perdut, mort com els retrats que els personatges contemplen en diferents moments de la pel·lícula.

11

Laia Manonelles Moner
Universitat de Barcelona

Les construccions del subjecte i els heterònims en l'obra de Marga Ximénez

Marga Ximénez (Barcelona, 1950) és una artista catalana que en el seu treball reflexiona sobre la necessitat de crear una polifonia de veus per tal de dur a terme les seves propostes. Ens els darrers vint anys ha concebut una sèrie d'heterònims per tal de dialogar amb les diferents metodologies i línies artístiques que desenvolupa. Aquestes altres identitats i personalitats faciliten que la artista pugui rumiar sobre la seva obra anterior i experimentar altres processos creatius.

Marga Ximénez amalgama la seva experiència vital amb l'artística i explica que la construcció d'heterònims parteix d'una necessitat existencial que pot relacionar-se amb la gestió dels afectes i l'ètica de la cura. Alhora, l'artista aprofundeix -en les seves accions i instal·lacions- en la genealogia femenina, en la llar com espai d'evasió i desassossec, en la poesia de Maria Mercè Marçal i en la voluntat de polititzar un malestar tant personal i íntim com social.

12

Elisenda Marcer
University of Birmingham

Miquel de Palol i els límits de la consciència: modes de subjectivació en *Salamó* i *Dos cors per una bèstia*

La producció artística i literària catalanes dels anys de la transició cap a la democràcia es caracteritzà per una confluència de discursos interartístics marcats per l'experimentació i l'hibridisme. Davant la idea de continuïtat, que entenia la recuperació de la poesia a partir de la noció de la "normalitat" cultural, sorgí un conjunt d'iniciatives col·lectives i individuals que concebien la ruptura com a eina de reconstrucció de la poesia catalana (Picornell 2007; Pons 2013).

En el marc d'aquest context polític-cultural, la desestabilització de codis artístics fomentà la irrupció de noves subjectivitats proclius a exterioritzar el diàleg entre el desig, la imaginació i el procés creatiu. D'entre les propostes d'aquest període destaca la contribució de Miquel de Palol amb el poemari *Salamó* (1981), que respon precisament a la voluntat d'evitar el tancament del subjecte (Castoriadis 1998). Tanmateix, la inclusió de l'inconscient i de diverses formes d'alteració de la consciència anirà evolucionant al llarg de les múltiples veus líriques i narratives de Palol fins a arribar a la publicació de *Dos cors per una bèstia* (2015). L'interès en aquest trajecte serà, per tant, l'objectiu de la meua intervenció que procurarà analitzar les representacions d'aquestes identitats en crisi a recer de les teories de l'esdevenir del subjecte (Deleuze 1980; Braidotti 1994) i de la noció de "consciència salvatge" (Abadi 2011).

13

Héctor Mellinas
(Universitat de Barcelona)

L'actor com a extimitat: Thomas Bernhard i el marionetisme

Segons Hofmann, Thomas Bernhard observà en més d'una ocasió que l'actor Bernhard Minetti treballava «amb tot el refinament i amb tota monstruositat». Per aquest motiu, Bernhard li dedicà quatre peces dramàtiques que se serveixen d'un joc de marionetes en el qual l'actor, enaltit a model paradigmàtic respecte a la col·lectivitat, esdevé un mecanisme

tràgic per evidenciar el funcionament d'una societat que se sustenta en uns valors morals totalitzadors.

El mateix actor, però, queda desposseït de qualsevol subjectivitat en el moment d'assumir el paper de portaveu ideològic del dramaturg i, un cop reduït a *persona* (això és, a màscara pública de l'individu), manifesta la seva condició de mer objecte —remetent així a aquella intimitat exposada que, de Lacan ençà, hem batejat amb el terme «extimitat». D'aquesta manera, Minetti es converteix en un titella antropomòrfic que, d'acord amb la simulació baudrillardiana, manca de desig; i aquesta transformació l'instal·la en un costum autosuficient que converteix l'esdevenir en una espera perpètua ja que el sistema l'ha rebutjat en considerar-lo, amb paraules de Jurkowski, un «junk produced by our present civilization».

Atès el context en què s'emmarca aquest congrés, per bé que el llistat d'obres de què parlem inclou *Der Weltverbesserer* («El reformador del món», 1979) i *Der Schein trügt* («Les aparences enganyen», 1983), la comunicació se centrarà en l'anàlisi de la dissuasió d'allò real en favor del seu doble operatiu (de la marioneta) en les dues peces de què disposem en llengua catalana: els monòlegs *Minetti. Ein Portrait des Künstlers als alter Mann* (1977), traduït per Josep Murgades i publicat per l'Institut del Teatre de Barcelona (*Minetti. Un retrat de l'artista vell*, 1988), i *Einfach kompliziert* (1986), en la traducció d'Anna Soler Horta que publicà Lleonard Muntaner (*Senzillament complicat*, 2013).

14

Irene Mira Navarro
Universitat d'Alacant

Del jo poètic estellesià a la col·lectivitat: l'assumpció del dolor compartit

Aquesta comunicació pretén fer una lectura profunda de Vicent Andrés Estellés amb l'objectiu d'analitzar la relació del jo poètic amb el col·lectiu a través de la presència del patiment compartit en els seus versos. Elements com la identificació amb el poble mitjançant el dolor i el sentiment d'isolament, com també els mecanismes que s'activen amb la poètica de la quotidianitat pròpia de l'autor ens permeten veure com el jo poètic es reconeix en la col·lectivitat de l'època de postguerra. Aquests aspectes, a més, ens ajuden a perfilar la identitat col·lectiva a la qual s'adscriu el jo poètic tot entrellaçant diversos camps com la classe social o la pertinença nacional. Algunes de les obres analitzades fragmentàriament seran *La nit*, *La clau que obri tots els panys*, *Llibre de meravelles*, *L'inventari clement*, *A mi acorda un dictat* i *Horacianes*; moltes d'aquestes pertanyents a la lírica més reflexiva i monològica de Vicent Andrés Estellés. Des de la perspectiva plantejada pel professor Dominic Keown sobre els *Trauma studies* aplicats al poeta i els articles crítics referits a l'època de les tenebres estellesianes (Ferran Carbó, Andreu Galan o Vicent Salvador) esbossarem els fonaments de la interacció jo poètic-col·lectiu que es desenvoluparà al llarg de la seua obra.

15

Manel Mula
Universitat de les Illes Balears

Love interfaces: identity and attachment in online dating

This communication will explore the practice of identity and attachment in online dating. To do so, I have taken an autoethnographic approach whereby I revisited my interactions in the most popular dating apps over the month of March of 2015 both in Spain and the UK. This analysis will mainly focus on two aspects of online dating software: first, the process of mediated self-disclosure its users undertake, whereby a representation of the subject is created per the parameters of an interface; and second, the affects that derive from these algorithms and how they relate to forms of heteronormativity. I will argue that online dating devices recapture the polyvocal flux of desire and rationalise it, making it consistent through its algorithmic processes. However, romantic love narratives are exploited by online dating software advertisers, who hence trap themselves in the contradiction of offering an easy way to the sublime. Ultimately, despite often being perceived as a practice that differs from traditional processes of courtship—for example, due to its centrality in hook-up culture—online dating apps can constitute a practiced space of reinforcement of an idea of the good life that depends on homogamic sexual intimacy.

Indicative bibliography:

Ahmed, S. (2010). *The Promise of Happiness*. Durham & London: Duke University Press.
Berlant, L. (Ed.). (2000). *Intimacy*. London & Chicago: The University of Chicago Press.
Foucault, M. (1990). *History of Sexuality: The Care of The Self*, vol. 3. London: Penguin Books.
Hocquenghem, G. (1993). *Homosexual Desire*. Durham & London: Duke University Press.
Illouz, E. (2007). *Cold Intimacies. The Making of Emotional Capitalism*. Cambridge & Malden: Polity Press.

16

Marta Pérez-Carbonell
Assistant Professor, Department of Romance Languages and Literatures, Colgate University, NY,
USA

Fragmented identities and multiple voices in *La habitación oscura* by Isaac Rosa and *Desde la sombra* by Juan José Millás

Playing on the concept of anonymity, Isaac Rosa's *La habitación oscura* depicts a narrator whose identity is never revealed to the reader. In conjunction with post-structuralist theories, the fragmented, anonymous identity of this narrator distorts the notion of the subject, challenging its seemingly solid nature. In *Desde la sombra*, the solidity of the subject is contested by portraying a narrator whose thoughts occur in the form of imagined televised interviews during which he is always in conversation with Spanish journalist Iñaki Gabilondo. Furthermore, he renounces his own identity in order to become a ghostly presence living in a woman's bedroom wardrobe. In both novels, the subject is also examined through the use of new technologies: *La habitación oscura* incorporates recording devices into its narrative, presenting subjects that are being watched by the reader without their consent. Prompting questions around individuals' behaviour when no one is apparently watching, this novel inspects the subject's moral and social responsibilities. Under the auspices of a ghost who speaks from the beyond, *Desde la sombra*'s narrator only communicates with the world by logging into an Internet platform from which he speaks to the woman he secretly lives with. The disturbed voices in both texts answer to the notion of a fragmentation of the subject, which appears characterised by their lack of unity and multiple voices, even prompting the narrator in *Desde la sombra* to use the term depersonalisation for himself.

17

Mercè Picornell

LiCETC, Universitat de les Illes Balears

Objectes usats i zones de fricció a *La pell de la frontera*, de Francesc Serés

Des de diversos sectors de l'antropologia cultural, la geografia, la filosofia o l'arqueologia del passat recent s'ha manifestat l'última dècada un interès creixent per la matèria i pels objectes. Hi ha qui parla, fins i tot, d'un "turn to things" o d'un "materiality turn" que substituiria la centralitat del llenguatge en les teories postmodernes. Aquesta atenció renovada a la matèria es lliga sovint a una revisió de les relacions entre el subjecte humà i els objectes motivada des de les reflexions posthumanistes, orientades a la recerca d'un marc d'anàlisi on l'humà deixi d'ocupar el centre del sistema de coneixement —p.ex., en l'ANT (Actor-Network Theory)— o, fins i tot, a la recerca d'un model inclusiu d'ètica o d'ontologia que incorpori els no-humans en un règim d'igualtat respecte dels humans —p.ex. en la OOO (Object-Oriented Ontology). Aquest canvi de perspectiva provoca també una revisió de la funció dels objectes també en les disciplines on la "cultura material" ja tenia rellevància —l'arqueologia, la geografia cultural o l'antropologia social— i on objectes prenen sentit en la seva materialitat, això és, en funció de les seves pròpies relacions i evolucions, i no com indicis del valor simbòlic o de canvi o de la vida social d'una determinada comunitat.

En la meua comunicació, partiré del volum *La pell de la frontera*, de Francesc Serés, per reflexionar sobre com aquesta centralitat dels objectes i, específicament, l'atenció als objectes usats, pot contribuir també a crear alternatives a un problema que podríem denominar de "simetria" en la representació. Aquest es refereix a la possibilitat de representar (tant políticament com literàriament) aquella instància que ha estat definida com a "altra", desmotivant la dicotomia des de la qual aquesta mateixa alteritat es trama. Estructuraré la meua exposició en tres parts que són, d'alguna manera, fases necessàries per a aquest procés de desmotivació. En primer lloc, reflexionaré sobre com *La pell de la frontera* es crea des d'un desplaçament: el d'un jo que sense abandonar del tot la seva posició d'enunciació escenifica la cessió de veu cap a un altre. En segon lloc atendre a l'ús dels objectes reutilitzats com a lloc de fricció amb un altre irrepresentable com a tal que, alhora, propicien una reflexió sobre els fluxos socials, econòmics i polítics i les seves agències. Per acabar, projectaré aquest conflicte d'agències en un marc que és alhora geogràfic i cultural i que té a veure amb la representació dels límits de la (pròpia?) identitat, personal i col·lectiva.

18

Miquel Pomar Amer

Universitat de les Illes Balears

Sempre seré immigrant. Tokenisation of migrant writers in Catalan

Subjectivity is contextually conditioned and that is why defining it is never a straightforward task. The difficulties of this are especially obvious when the object of study is a migrant subject. Double belonging has become a catchphrase in the approaches to migrant writers but this is often discussed in a rather superficial way, restricted to the double spatial dimension that migrancy raises. There is certainly a double-edged condition that demands to be explored: to what extent is migrancy is discursively constructed as a temporary or a permanent quality?

A considerable number of migrant writers have been incorporated into the Catalan literary panorama in the last twenty-five years. This has often been read as a sign of Catalonia's integrating capacity or of a successful normalisation of the use of Catalan. However, this celebratory mood may conceal both the perverse effects of turning migrant writers into role models for others and the reductionism of these authors to their migratory history. This paper aims to discuss the evolution of some of these writers focusing on some moves that suggest an attempt of resisting this tokenization. For this purpose, I will refer to the trajectories of some of these writers and their ambivalent relationship with the so-called burden of representation.

19

Margalida Pons

LiCETC, Universitat de les Illes Balears

Continuities of Being: Animals, Bodies, Things and New Aliens in Fina Miralles' Conceptual Work

In 1974 the Catalan conceptual artist Fina Miralles presented in Barcelona *Imatges del Zoo*, an installation engaged in a provocative tension between freedom and captivity, nature and culture, civilization and cruelty. In order to criticize living conditions in zoos, the exhibit combined photographic documents on zoological parks with jailed live animals—including Miralles, who locked herself in a cage, thus becoming both agent and part of the artistic artifact. One year before, Miralles had already explored this kind of critical blurring of borders (human and animal, life and death, natural and artificial...) in the exhibit *Naturaleses naturals*, in which she gathered pebbles, grass, a tree, sand, two live hens and hundreds of live snails..., but also stuffed birds and pigeons. Furthermore, in the *Matances* series (1975-1978) Miralles developed what Maia Creus called “una extensa cartografia documental, al·legòrica i simbòlica, de les relacions entre Poder i Mort”. According to the artist, her aim in this work was to explore different physical and psychological forms of death in humans and animals. The postdictatorial context in which *Matances* was conceived, just at the end of the Franco regime, adds of course political significance to the project—in fact, Pilar Parcerisas notes that after the dictator's death many conceptual artists (Jordi Benito, Ferran Garcia Sevilla, Francesc Torres...) worked also on the symbols of power and death.

The investigation on the body, the rereading of animality, the idea of translation (especially spatial translation) and the continuity between humans, beasts and objects are nuclear concepts in Fina Miralles' work. Following the path of the disciplinary field of Animal Studies, which problematizes dichotomies as subject/object or animated/inanimate, my contribution intends to explore the *continuities of being* in Miralles' work. The uninterrupted connection between animals, bodies, natural elements, objects and other *aliens* (such as the tree-woman and the dressed tree) reveals an idea of subjectivity that goes beyond the humanist paradigm. It also promotes a rethinking of the notion of alterity, which means no longer what is alien to the self: it designates, on the contrary, the idea that otherness is a pervasive condition of one's identity. It is then little wonder than in her text “Del natural” Miralles writes: “Relacionar-se, crear lligams, deixar-se influenciar / Jo sóc nosaltres. Reconèixer / La Naturalesa / El Cos humà / la unió / La comunió, de dins cap a fora i de fora cap a dins”.

20

Iratxe Retolaza

Universidad del País Vasco/ Euskal Herriko Unibertsitatea

Construcción de género en la poesía carcelaria: campo literario vasco, imaginario colectivo y movimientos sociales

En el ámbito de la literatura vasca la poesía carcelaria ha obtenido una gran presencia desde que el conocido poeta Joseba Sarrionandia fuera encarcelado, y publicara *Kartzelako poemak* [Poemas desde la cárcel] (Susa, 1992). Tras ese hito literario, se han publicado con regularidad poemarios carcelarios tanto en editoriales literarias como en plataformas alternativas; pero hasta el 2016, año en el que Ekhiñe Eizagirre presentó *Alde erantzira nabil* [Camino del revés] (Susa, 2016), no se había publicado ningún poemario carcelario de autoría femenina. La propuesta poética de Ekhiñe Eizagirre ha renovado ese imaginario colectivo desde una perspectiva feminista, y desde lo comunitario. En ese contexto, analizaremos los discursos y posiciones genéricas que se han desarrollado en estos poemarios, para revelar cómo la resistencia se manifiesta en el discurso poético, en particular a través de la afirmación de la identidad individual y colectiva. En primer lugar, nos ocuparemos de las teorías poéticas que reflexionan sobre las prácticas de sujetos oprimidos, realzando su dimensión política, y evidentemente, nos detendremos especialmente en las relaciones y posiciones genéricas de los sujetos encarcelados. En segundo lugar, para dilucidar las tensiones y cruces entre el campo literario y el campo político, analizaremos la posición sistémica de los sujetos encarcelados tanto en el campo poético como en el político. Para ello, por último, atenderemos a la incidencia de esas propuestas poéticas en diferentes movimientos sociales y populares (movimientos anti-represivos,

movimientos feministas, movimientos culturales, etcétera), con el objetivo de aproximarnos a las interrelaciones entre la creación individual (práctica poética) y los rituales colectivos (práctica política).

21

Montserrat Roser i Puig
University of Kent

Intimacy, Extimacy and Subjectivation in *Living l'Habana*, by Ferran Torrent

Living l'Habana (Barcelona: Columna 1999) is one of Ferran Torrent's lesser-known works. It has been classified as travel literature and described as 'un manual habanero para "el turista que lleva dólares"'. However, in this communication I shall offer a different reading by analysing it as an exploration of intimacy, extimacy and subjectivation. As explained by David Pavón Cuéllar, 'extimacy indicates the non-distinction and essential identity between the dual terms of the outside and the deepest inside, the exterior and the most interior of the psyche, the outer world and the inner world of the subject, culture and the core of personality, the social and the mental, surface and depth, behavior and thoughts or feelings.'* In this respect, Torrent's account of the two Valencian peasants who travel regularly to Havana to fulfill their sexual and emotional needs, will be proven to transcend the entertainingly anecdotal to become a study in the ways in which modern narrative can contribute to the commodification of intimacy. That is, by looking at the text with the help of the writings of Lacan and Guatari, I will show how, as the account unfolds, the relation of the intimate and the exterior ceases to be a duality and becomes a new reality. The discussion will be additionally informed by Dominique Mehl's investigations into the television of intimacy, Sanja Bahun and V.G. Julie Rajan's study of the intimate and the extimate, violence and gender in the globalized world, and Samuel Mateus' work on public intimacy.

* Encyclopedia of Critical Psychology, 2014.

22

Vicent Salvador Liern
Universitat Jaume I

La construcció literària d'un cronotop col·lectiu: les sales de cine com a motiu temàtic en la poesia de Vicent Andrés Estellés

El cinema és un mitjà d'expressió associat des dels seus orígens a l'efecte fascinatió: un espectacle de masses, característic del segle XX, que contribueix a articular la relació individu-col·lectivitat. La literatura, que hi ha exportat arguments i personatges, s'ha fet ressò, al seu torn, de diversos ingredients de l'univers cinematogràfic, bé temàtics o bé pragmàtics, pertanyents a la sociologia de la producció/recepció de l'espectacle.

Estellés, escriptor i periodista, féu cròniques cinematogràfiques a la premsa i va inscriure en la seva poesia nombroses referències d'aquest àmbit: principalment actrius com foren Ingrid Bergman, Hildegard Knef, Brigitte Bardot (al·ludida com a "Françoise" a *Coral romput*) o altres esmentades amb familiaritat ("la Lollo", "la Loren"), que encarnaven els seus ideals eròtics (Piquer 2010). També hi apareixen actors mitificats com ara Gérard Philipe, enterrat a Cannes, o films concrets (*Svengali*). Es tracta d'un món de somnis viscut des de la València de postguerra, el context biogràfic del poeta: ambdós mons es combinen en els seus versos. El poeta, que proclamava la voluntat de ser "un entre tants", *comparteix* amb els lectors imaginats, tant les realitats quotidianes de misèria, pors i repressions com les il·lusions evasives de la pantalla, en una amalgama imaginativa indestruïble.

Un dels elements poetitzats és l'espai prototípic on, aquells anys, el públic entrava en contacte amb l'art cinematogràfic (Tejedor 2013): les sales de projecció que configuren un autèntic *cronotop* en el sentit baktinià (Bloomaert 2015), tal com cinema i literatura (*Cinema Paradiso*, alguns contes xilens, novel·les de Ferran Torrent...) l'han textualitzat. La poesia estellesiana expressa amb eficàcia l'experiència dels espectadors individuals –el jo poètic mateix o alguns dels seus personatges– que comparteixen en la foscor

de la sala la fascinació dels somnis i també el contacte dels cossos com a succedani clandestí de la relació amorosa. Gràcies a referències com aquestes es configura la comunicació del subjecte poètic amb la col·lectivitat dels seus lectors, que evoquen o recreen l'experiència transmesa.

Bloomaert, Jan: "Chronotopes, Scales, and Complexity in the Study of Language in Society", *Annu. Rev. Anthropol.*, 2015. 44

Piquer, Adolf: "L'altra cultura estellesiana", dins DDAA, *Opera estellesiana*, IIFV, 2010

Tejedor, Miguel: *El libro de los cines de Valencia*, Carena, 2013

Línia temàtica: la representació de la relació individu-societat

23

Llucia Serra Ferré

UIB, UAB, UB

Memòria col·lectiva i memòria individual a *Purgatori*: estudi de cas.

La memòria és un mecanisme essencial per a la construcció de la identitat, tant individual com col·lectiva —dues esferes que, tanmateix, s'entremesclen sovint. La literatura pot considerar-se una finestra a través de la qual podem explorar el procés de formació d'aquestes dues identitats. La meua proposta parteix de l'estudi de cas de *Purgatori* (2003), una novel·la de Joan Francesc Mira (Premi Sant Jordi 2002) que segueix l'estructura de la segona part del clàssic poema *Divina Commedia*. L'ús abundant de l'estil indirecte lliure ens permet conèixer el protagonista, Salvador Donat, molt profundament, de tal manera que el narrador, en tercera persona però focalitzat en el protagonista, es fusiona gairebé amb aquest personatge i les seves percepcions individuals.

Les tècniques narratives, les referències intertextuals i els temes que s'hi tracten (la percepció social de la malaltia; el pas de la vida a la mort com a trànsit entre l'esfera individual i la col·lectiva; els no-llocs de la ciutat, percebuts com espais d'intersecció entre l'anonimat i la identitat, individu i societat, etc.) permeten explorar la relació de l'individu amb el col·lectiu i reflexionar sobre la liquiditat de les fronteres entre el subjecte i la societat. Aquesta meta-reflexió sobre la frontera individu-societat es du a terme a través de la reconstrucció de la memòria històrica local. L'òptica que el narrador pren per tractar la memòria de València es pot considerar trencadora en tant que no es tracta de reconstruir-ne tota la història sinó més aviat de fer-ne petits tasts a partir de llocs simbòlics de la ciutat i segons la memòria individual (no tots els personatges recorden ni saben el mateix). Per tot això, *Purgatori* proporciona un material d'estudi excepcional per reflexionar sobre memòria, individu i col·lectiu.

24

Ivan Solivellas Ugena

Universitat de les Illes Balears

La dixi i el subjecte: contextos egocèntrics en una selecció de poesia catalana

L'existència del subjecte o no ha estat un debat intens al llarg de la història, això no obstant, a partir de l'anàlisi dels díctics podem observar com s'expressa el subjecte gramatical des de diferents perspectives. Entenem per díctic qualsevol mot semànticament buit, el significat del qual és relatiu i depèn del context i de la persona que l'articula. En aquest sentit, els díctics sempre parteixen d'un «jo» gramatical i creen *contextos egocèntrics*: des del «jo» determinen un espai i temps imaginaris a partir de les coordenades «aquí» i «ara», referides a la posició del subjecte gramatical. ¿Com podem saber de l'existència, doncs, d'un o més subjectes? Podrem resoldre-ho, en

aquest cas, a partir dels díctics, tenint en compte l'ús que se'n fa, la seva absència, així com els diferents canvis d'íctics (*deictic shift*) que hi trobem. La idea és analitzar, a partir d'un conjunt de poemes, els diferents usos d'aquests díctics —espacials, temporals i personals— i analitzar quins *contextos egocèntrics* creen i

mitjançant quins mecanismes ho fan. Es tracta, per tant, d'una aproximació lingüística a la idea de subjecte —a partir de la qual es vol reivindicar la presència d'un «jo-aquí-ara»—, mentre que, alhora, permet introduir l'estudi de la literatura des de les poètiques cognitives (*cognitive poetics*), tot centrant-ho en una selecció de poemes diversos de la literatura catalana.

25

Irene Zurrón Servera

Universitat de Barcelona / Université Lumière-Lyon 2

Del desig de morir a la reivindicació identitària femenina. Anàlisi comparativa de quatre novel·les catalanes contemporànies

El desig de morir, especialment en personatges femenins, prolifera en la literatura catalana contemporània, en comunió amb la resta de literatures europees, possiblement gràcies a la rellevància que, des del romanticisme fins a finals dels anys seixanta amb l'emergència del postestructuralisme, s'atorga al subjecte i a la relació que manté amb el seu entorn. Així mateix, irrompen nombroses obres que parlen de l'experiència de la dona enfront de la vida i de la mort, de la seva llibertat, de l'expressió dels seus desitjos i de la seva identitat, en contraposició a una identitat històricament negada i reduïda. En el conjunt d'obres que analitzem —*Maria Glòria* (1917) de Dolors Monserdà, *Fanny* (1929) de Carles Soldevila, *La plaça del Diamant* (1962) de Mercè Rodoreda i *Feliçment, jo sóc una dona* (1969) de M. Aurèlia Capmany—, les submissions imposades a la condició femenina són emprades per bastir un ambient opressiu que justifica que les protagonistes desitgin la mort. Els personatges femenins vagaregen per un espai urbà impossible de controlar i de copsar plenament, una realitat contínuament mutable. Es tracta de personatges immersos en una societat corruptora i alienant, on el suïcidi es concep com una sortida a l'angoixa existencial, una desviació del comportament imposat. El suïcidi, tanmateix, no s'arriba a dur a terme, però, aquesta possibilitat de les protagonistes de decidir, propicia que assumeixin el control de la seva existència, en la mesura que aconsegueixen un acte de reivindicació: afirmen la seva identitat, es posicionen com a subjectes lliures i inicien el camí cap a l'emancipació.